

מראי מקומות - יבמות

קיב:

ס"ל דאם חרש יכול לדבר מתוך הכתב, דיכול לכתוב גט לאשתו, ומהני מן התורה, ואי' בגמ' שם דחלוקין עליו חביריו על רשב"ג, ממתיני' כאן, דמדקתני דפקח ונתחרש אינו יכול לגרש אשתו "עולמית", משמע אפי' אם יכול לדבר מתוך הכתב. ודנו האחרונים, מה הדין בחרשים בזמן הזה, שיכולים ללמוד אף לדבר, האם הם כפקחים או לא. וע' בהערות להגרי"ש אלישיב בגיטין (עא:) שהביא מה שנח' האחרונים בזה, דהמהר"ם שי"ק (אה"ע ע"ט) נקט שאינו יוצא מידי ספק, והוי שוטה. אולם דעת המהרש"ם (ב', ק"מ) הוא שהם כפקחים לכל דבריהם, דעדיף טפי מדיבור מתוך הכתב, ואמירה כזו הוי אמירה אף לענין חליצה.

ג. מה יעשה חרש בעל חרשת, כונס ואינו מוציא לעולם

פרש"י, דלא אתי גט דידי' ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון. פי' התוס' יו"ט דכוונת רש"י לומר דאין גט דידי' יכול להפקיע נישואיו, שהם נישואין דאורייתא, דיבום דידי' מהני מן התורה על נישואי אחיו שהיו דאורייתא. אולם ע' ברש"ש שכ' דלא דק התוס' יו"ט בזה, אלא ס"ל לרש"י דבאמת אינה אשת איש גמורה, אע"ג דמן התורה זקוקה לו והבא על יבמתו אפי' בשוגג קנאה, מ"מ הא בעינן כוונה לשום ביאה, והחרש הוא לאו בר כוונה כלל. ולפי"ז, באמת הגט מהני על נישואיו, שאינם נישואין אלא מדרבנן, אבל עדיין יש עלי' זיקה, וא"כ לא יועיל הגט להתירה לשוק, ולכן אינו מוציאה לעולם (אולם ודאי יהי' נפק"מ גדולה בין התוס' יו"ט והרש"ש אם באמת אשת איש היא כשיבמה או לא, ואם תופס קידושין של אחרים, וכו', כמה נפק"מ).

חרש שנשא

א. חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת, אם רצה להוציא יוציא

הביא הרשב"א מה דאי' בירושלמי, דמתני' דוקא בשקדשה בכסף, אבל אם קדשה בבעילה, קדושיו מעשה וגירושיו אינן מעשה. וכ' המאירי ע"ז דאין הדברים נראין, דמ"מ, אע"פ שכסף אינו מעשה גמור כביאה, הואיל וקנינו חזק כביאה, דינן שוה, ואם הי' ס"ל להבבלי דדין כסף חלוק מדין ביאה, הול"ל כן. וע' בקרן אורה שכ' דלכאו' מבואר דהבבלי לא ס"ל כהירושלמי, דאם הי' ס"ל דקדושיו ביאה דחרשת מן התורה, א"כ מה הק' הגמ' למה תקינו רבנן קידושין בחרש ולא בשוטה וקטן, דאם קידושיו ביאה בחרש מהני מן התורה, א"כ שפיר תקנו אף בכסף, ולא קשה מידי. אולם צידד דאולי אף הירושלמי מודה שאין קידושיו ביאה בחרש מדאורייתא, אלא דמ"מ לא אמרי' בזה כשם שכנס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה, כיון דהקדושין ע"י מעשה והגרשין אינן ע"י מעשה [וע"ש עוד מש"כ בזה]. אולם ע' בשו"ת מהרש"ם (חלק א', סי' ר"כ, ד"ה ובעיקר), שנקט דס"ל להירושלמי דקידושיו ביאה שלו מהני מן התורה. וביאר דשאני מקדושי כסף, דבקדושי כסף צריך החרש להקנות לה הכסף כדי לקנותה, ואינו יכול לעשות כן, וא"כ אינה יכולה להקנות עצמה לו ע"י הכסף. אבל בביאה, דבהנאת ביאה מקנית את עצמה לבעל, וע"י אחרים זוכה החרש [ע"י דעת אחרת מקנה], א"כ שפיר נקנית לו התורה (ולפי"ז, לכאו' צריך להיות הדין כן בקטן ג"כ, וצ"ע).

ב. נתחרש הוא... אינו מוציאה עולמית

ע' בגיטין (עא: -) שהביאה הגמ' דשי' רשב"ג אינו כן, אלא